

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 1-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

**www.innoworld.net
O'ZBEKISTON-2026**

IQTISODIY TIZIMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH

Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li

Termiz Davlat Pedagogika instituti o'qituvchisi

Allayeva Fotima Abdurahmon qizi,

Xo'jamberdiyev Ramazon Murodulla o'g'li

Termiz Davlat Pedagogika instituti talabasi

Kirish. Iqtisodiy tizimni barqaror rivojlantirish zamonaviy dunyoning eng dolzarb masalalaridan biridir. Barqaror rivojlanish tushunchasi 1987-yilda Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Bizning umumiy kelajagimiz" hisobotida (Brundtland hisoboti) rasmiy ravishda ta'riflangan bo'lib, u "hozirgi avlodlarning ehtiyojlarini qondirish, kelajak avlodlarning ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlarini buzmasdan" degan ma'noni bildiradi. Iqtisodiy tizimda barqarorlik iqtisodiy o'sish, atrof-muhit muhofazasi va ijtimoiy adolat o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashni nazarda tutadi.

Ushbu tezisdagi iqtisodiy tizimni barqaror rivojlantirishning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari, muammolari va yechimlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot maqsadi – global va mahalliy darajada barqaror iqtisodiy modelni shakllantirishning yo'llarini tahlil qilish. Tadqiqot ob'ekti – iqtisodiy tizimning barqaror rivojlanish jarayonlari, sub'ekti esa – uning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy komponentlari.

Tadqiqot metodlari: tizimli tahlil, statistik ma'lumotlar tahlili, solishtirma va tarixiy yondashuvlar. Tezisning dolzarbligi global iqlim o'zgarishi, resurslar tanqisligi va iqtisodiy inqirozlar sharoitida kuchaymoqda. Natijada, barqaror rivojlanish BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) doirasida prioritet hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Surxondaryo viloyatda iqtisodiy tizimni barqaror rivojlantirish ko'rsatkichlarining tahlili olimlar izlanishlarida o'z aksini topmoqda. Xususan, viloyatdagi uy-joy qurilish korxonlarining statistik tahlilini Q.T. Ibragimov[1] izlanishlarida, hududdagi qurilish matreallarining rivojlanish tendensiyalarini B. E. To'rayev [2], viloyatda meva sabzavot yetishtirishni O. A. Jo'rayev [3], viloyatdagi Surxondaryo viloyatida 2010-2024 yillardagi yalpi hududiy mahsulotining statistik tahlili Ismoilov D.I [4] izlanishlar olib borishgan. Yuqoridagi izlanishlarda ma'lum tarmoqning statistik tahlilini kuzatish mumkin. Mazkur maqolada esa viloyat yapli hududiy mahsulotlarining umumiy statistik tahlili qilindi.

Tadqiqot usuli. Mazkur maqolani yozishda kuzatish, statistik tahlil va taqqoslash usullaridan keng foydalanilgan.

Tahlil va natijalari. Barqaror rivojlanish (sustainable development) iqtisodiyotning uchta asosiy ustuni – iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy komponentlar o'rtasidagi integratsiyani nazarda tutadi. Klassik nazariyotchilar, masalan, Adam Smit va Devid Rikardo iqtisodiy o'sishni cheklangan resurslar bilan bog'lagan bo'lsa, zamonaviy olimlar (masalan, Herman Dali va Amartya Sen) ekologik va ijtimoiy omillarni qo'shgan.

Brundtland hisoboti asosida shakllangan tushuncha 1992-yil Rio-de-Janeyro sammitida (Earth Summit) va 2015-yil BMTning 17 ta SDG maqsadlarida rivojlantirilgan. Iqtisodiy tizimda barqarorlik GDP o'sishidan tashqari, yashil iqtisodiyot (green economy) va aylanma iqtisodiyot (circular economy) modellarini o'z ichiga oladi.

Iqtisodiy tizimning barqarorligi ko'rsatkichlari

Barqarorlikni baholash uchun quyidagi ko'rsatkichlar ishlatiladi:

Ekologik iz (ecological footprint): insoniyatning resurslarga bo'lgan talabini o'lchaydi.

Yashil o'sish indeksi (Green Growth Index): iqtisodiy o'sishni ekologik samaradorlik bilan bog'laydi.

Inson rivojlanish indeksi (HDI): iqtisodiy, ta'lim va sog'liq ko'rsatkichlarini birlashtiradi.

Karbon emissiyasi va resurs samaradorligi: iqtisodiy faoliyatning atrof-muhitga ta'sirini baholaydi.

Ushbu ko'rsatkichlar yordamida mamlakatlarning barqarorligini solishtirish mumkin. Masalan, Shvetsiya va Daniya kabi mamlakatlar yuqori ko'rsatkichlarga ega, chunki ular qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tgan.

Global tendentsiyalar va nazariy modellar

Zamonaviy modellar orasida:

Aylanma iqtisodiyot: chiqindilarni minimallashtirish va resurslarni qayta ishlatish (Ellen MacArthur Foundation modeli).

Yashil iqtisodiyot: BMTning UNEP dasturi bo'yicha, ekologik risklarni kamaytirish orqali iqtisodiy o'sish.

Barqaror kapitalizm: iqtisodiy o'sishni ijtimoiy mas'uliyat bilan birlashtirish.

Nazariy jihatdan, barqaror rivojlanish neoklassik iqtisodiyotdan farq qiladi, chunki u cheklangan resurslarni hisobga oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

Ibragimov. Q. T. ECONOMIC-STATISTICAL ANALYSIS OF ACTIVE CONSTRUCTION ENTERPRISES IN SURKHANDARYA REGION Journal of Management Value & Ethics (A quarterly Publication of GMA) April special issue. 23 Vol. 13 No.02 SJIF 8.001&GIF 0.626 ISSN-2249-9512 Journal of Management Value & Ethics.

B.E. Turayev. Surxondaryo viloyati yalpi hududiy mahsuloti tarkibida qurilish ishlari ulushining korrelyatsion-regression tahlili. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 6, noyabr-dekabr, 2021-yil - 215-224-betlar.

O.A.Jo'rayev. Meva – sabzavot ishlab chiqarish samaradorligini statistik tadqiq etish. orazm ma'mun akademiyasi axborotnomasi – 3/2,2023. 73-79.

Ismoilov D.I. Surxondaryo viloyatida 2010-2024 yillardagi yalpi hududiy mahsulotining statistik tahlili. "Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning dolzarb masalalaril mavzusida" Respublika ilmiy-amaliy anjumani.2025.-372-377